

חודש ניסן – אחדות ושונות לכיתה א

קריאת כיוון:

1. טקסט מרכזי: אכפצת הפניס

נציג בפני הילדים את תיאור סוגי הבנים בהגדה.

כְּנֵגַד אַרְבַּעַה בְּנִים דְּבָרָה תּוֹרָה

אַחַד חָכָם,

וְאַחַד רָשָׁע,

וְאַחַד תָּם,

וְאַחַד שְׂאִינוֹ יוֹדֵעַ לְשַׂאֵל.

הצגה לפעילות:

כעת נבקש מהתלמידים לזהות (או לרשום על השלטים) מי הוא מי בתמונות הבאות (התמונות הופרדו בכוונה על מנת שניתן יהיה להגדיל, להפריד ושאר מניפולציות):

למורה: מצ"ב התמונה המקורית

קריאה יחסה:

מה איפשר לנו לנחש מיהו הרשע? והחכם? איך הם מצוירים?
האם גם במציאות אנחנו יכולים לדעת מראש מהן התכונות הבולטות של אנשים עפ"י
מראהם? כיצד אנחנו למדים במציאות על אנשים ועל אישיותם?
ההגדה אומרת לנו שישנם ארבעה סוגים של תלמידים: אחד חכם אחד רשע, אחד תם ואחד
שלא יודע לשאול – מה הופך אותם לכאלה?
האם יתכן שתלמיד אחד יהיה כל הארבעה? (פעם כזה ופעם אחר?)
תנו להם שמות אחרים (למשל במקום רשע - חצוף) והוסיפו עוד "בן" אחד.
האם יכולות להיות גם ארבע בנות?
למורה: הטקסט מתאר דרכי לימוד של ארבעה סוגי אנשים: אחד שואל שאלות ורוצה ללמוד. השני
עומד מן הצד ומבקר (מדוע קוראים לו רשע?)
השלישי שואל חצי שאלה "מה זאת?" – מה הופך אותו לתם?
והרביעי בכלל לא יודע איך לשאול שאלות, ואולי מתבייש? ואולי מפחד שיצחקו עליו?
איך ניתן לעזור לכל אחד מהם בצורה המיטבית? כיצד נספר להם את סיפור הפסח? איך יוכלו לשבת
יחדיו באותה כיתה או סביב אותו שולחן סדר?

ריבוי קולות:

הציגו בפני התלמידים מגוון דרכים לייצוג ארבעת הבנים, תוכלו להיעזר ב"הגדה ישראלית"
של מישאל בן ציון או באינטרנט.

הצעה לפעילות 2:

ציירו את ארבעת הבנים (תוכלו לשלב בהם גם בנות). תוכלו לייצר מיצג כיתתי או לצייר רק
אחד מהם.

רלונטיות:

בכל כיתה ובכל שולחן סדר יושבים אנשים שונים. לפעמים אנחנו עצמינו שונים: פעם אנחנו
חכמים בתחום מסויים, ופעם אנחנו לא מבינים כלום, פעם אנחנו כעוסים ומפריעים ולא
נעימים ופעם משתפי פעולה ומקסימים, פעם אנחנו סקרנים ויש לנו מיליון שאלות ופעם
אנחנו לא כ"כ מתעניינים או לא יודעים כיצד לגשת לנושא הנלמד או לנושא השיחה בשולחן.
האם יכולים ארבעת הבנים להיות חברים?
את מי הייתי בוחר שיהיה חברא שלי ומדוע?
עם מי לא הייתי רוצה להתחבר בכלל? מדוע?

2. כי עבד היית בארץ מצריים – היחס לחלש ולזר

באחד המקומות היו נוהגים להמליך מלך על ידי "דין שמים" (או אולי סוג של הגרלה?). היה להם עוף מיוחד שקראו לו 'עוף האושר', ובמות המלך היו מפריחים את העוף וממליכים את האדם אשר העוף נח על ראשו.

פעם אחת, כאשר מת המלך, נח העוף על ראשו של עבד. עבד זה היה נוהג ללבוש כובע נוצות וחגורתו הייתה עשויה פרסות כבשים. הוא היה מרוויח את לחמו בשירה, בריקוד ובטיפוף בחתונות. כשנבחר העבד למלך ועבר לגור בארמון המלכים, ציוה לבנות סוכה קטנה ליד הארמון ולתוכה הכניס את כל רכושו מחייו הקודמים כעבד: את כובע הנוצות, את חגורת הפרסות ואת התוף. כן הכניס לתוכה ראי גדול.

ניסוי קניבוי: צטרו את הקריאה ושאלו: מדוע לדעתכם ביקש המלך החדש להכניס את רכשו לסוכה ליד הארמון? מה יעשה בו? למה ישנה אותו הראי? אינה מן המלך הוא יהיה, לדעתכם?

המלך החדש נהג את עמו בחסד וברחמים והיה אהוב על העם כולו. לעיתים קרובות היה נוהג להתבודד בסוכה הקטנה שליד הארמון. פעם השאיר את הדלת פתוחה, והשרים ראו את מלכם חובש את הכובע לראשו, אוזר את החגורה למותניו, מתופף ורוקד לפני הראי. תמהו השרים ושאלו את המלך לפשר מעשיו:

"הלוא מלך אתה, ואתה צריך לשמור על כבודך?!"

"הייתי עבד ונעשיתי מלך", ענה להם המלך, "רוצה אני להיזכר מפעם לפעם שהייתי פעם עבד, כדי שלא אתגאה ולא אתנשא על עמי ועליכם".

(מסיפורי יהודי עיראק, מתוך: "הלילה הזה: הגדה ישראלית" / עורכים: מישאל ונעם ציון)

קריאה יחסה:

מה עשה העבד ברכושו מהעבר?

מה הייתם עושים אתם ברכוש לו הייתם במקומו?

כיצד הרגיש, לדעתכם, המלך החדש כשראה שהשרים ראו אותו שר ורוקד?

מדוע התפלאו השרים?

מה ענה העבד?

מדוע חשוב לו לזכור את חייו כעבד? מה זה מאפשר לו?

לשם מה נחוץ לו הראי?

מה היה אדם אחר עושה, לדעתכם, ברכוש מחייו הקודמים?

מומלץ לנסות וליצור סיטואציה מקבילה מחיי הילדים, כזו ש"תקרב" את ההזדהות עם הנושא. למשל: ניתן לספר סיפור על ילדה בכיתה א שיש לה אח או אחות קטנים, וכשהם בוכים בלילות היא לא כועסת (למרות שזה לא נעים) כי אמא סיפרה לה שכשהיא היתה תינוקת גם היא התעוררה לאכילה בלילה, וכשהם אוכלים ומלכלכים את כל השולחן היא צוחקת ונוכרת שגם היא פעם לא ידעה לאכול כמו שצריך והיו שמים לה סינור ומנקים הרבה אחריה וכשהאחות הקטנים צריכים הרבה ידיים היא משתדלת לא לקנא כי היא נזכרת שגם היא הייתה כך כשהייתה קטנה. המסקנה היא שכשאני חווה חוויה כלשהי יותר קל לי להבין את האחר שחווה אותה להזדהות איתו וגם לסייע לו, כך גם לגבי המלך שבסיפור, שלא שכח שגם הוא היה פעם עבד וכך יכול היה להתייחס לנתניו ביתר הבנה, הזדהות וחמלה..

רפואות - הזדהות

התורה מספרת לנו שהיהודים התחילו כעם של עבדים – האם זה חשוב לדעתכם? (דרושה כאן עזרה – האם הייתם מעדיפים שיספרו לנו שהיהודים היו בעברם גיבורים גדולים? חכמים גדולים? שליטים חזקים?)
מה גורמת לנו הידיעה שפעם היינו כולנו עבדים ואנשים נחותים מבחינה חברתית? האם היא גורמת לנו להתנהג אחרת?
מה גורם לי להזדהות עם מישהו, להבין אותו טוב יותר, לרצות לעזור לו?
האם זה עוזר לי שפעם גם אני סבלתי מבעיה מסוימת כדי לעזור למישהו אחר?
חשבו והביאו דוגמאות – מתי קרה לכם משהו שגרם לכם להבין טוב יותר את מצבו של מישהו אחר?

תוכלו להשלים את הלימוד בהוראת הפסוק הבא:

לא תטה משפט גר יתום...

וזכרת כי עבד היית במצרים

ויפדך ה' אלהיך משם

על בן אנכי מצוד לעשות את הדבר הזה

(דברים כד, יז)

🌸 מדוע לדעתכם, מצווה עלינו התורה לזכור שגם אנחנו היינו פעם עבדים ומה זה אומר על היחס הראוי לעבדים ולגרים, איך זה קשור לשמירה על הגינות ביחסינו לגר ולחלש?